

Leger

Er ligt een brok ijs op de keukentafel. Het ligt er al twee weken, maar het smelt maar niet. Telkens als ik de keuken binnenkom, slaat er een kilte als een mantel om me heen. De kinderen lijken het niet door te hebben. Ze rennen vrolijk lachend langs. Ik ga bij het raam zitten en kijk naar buiten. Ik voel hoe de kilte over mijn huid kruipt.

Het is 1 februari, 2002. Ik ga werken in de rechtbank. Ik heb dit werk gekozen omdat er mensen zijn die zich niet gehoord voelen. Die niet gehoord worden. Ik heb rechters gezien die zoveel schilden hebben opgetrokken dat ze van steen lijken. Die na de zitting grapjes maken over de naaste zaken. Ik snap het. Je moet hard worden om zoveel narigheid aan te kunnen horen. Je moet hard worden om een vonnis te kunnen vellen. Want zou het je niet uiteenscheuren om een vonnis over iemand te vellen, waarmee je zijn of haar leven kan verwoesten of veranderen, en tegelijkertijd naar die persoon te blijven luisteren? En dan ook echt te luisteren? Terwijl je zelf degene bent die over zijn of haar lot besluit? Toch is dat wat ik probeer. Echt luisteren. Een zaak niet reduceren tot zaak nummer zoveel, maar een unieke situatie laten zijn, met echte, levende, voelende mensen. Je zult merken: pas dan zullen vechtende partijen ook elkaars emoties zien. Mildheid ontstaat.

Hij zegt: de kracht van schrijven is het slaan van bruggen.

Ik werk thuis vandaag. Ik ben al de hele ochtend bezig en ik heb honger. Op het aanrecht beneden liggen krentenbollen. Maar daar is ook het brok ijs. Ik probeer verder te werken, maar ik kan me niet meer concentreren. Ik sta op en loop de trap af. Het is koud in de keuken. Mijn adem komt in wolkjes naar buiten. Ik zie de krentenbollen liggen. De keukentafel en dat wat erop ligt negerend, pak ik een krentenbol uit de zak. Ik draai me om, wil terug naar boven lopen, maar de deuropening komt maar langzaam dichterbij. Ik beweeg een fractie trager dan normaal, alsof de lucht in de keuken vaster is geworden, mij vast probeert te houden. Ik stap door, weg, langs de koelkast, weg, langs de tafel, weg hier. Zodra het brok ijs uit zicht is, is de betovering verbroken. Ik schiet los, zet een paar snelle, vallende stappen naar voren en ga verder met mijn dag.

Hij is het die deze woorden heeft geschreven. Ik heb hem, de schrijver, mijn verhaal verteld, en deze woorden heeft hij mij gegeven. Wij zijn anders. Intrinsiek anders. Heeft hij mij begrepen? Zijn deze woorden nu mijn woorden?

Het is 15 maart, 2007. Ik betreed de politieke arena. Het is een wereld van vechtersbazen. Haantjes. Vliegen worden afgevangen. Zwakke plekken in het harnas tot steekdoel gemaakt. Ik betreed deze wereld omdat ik wat te zeggen heb. En omdat ik kan luisteren. Eén van de kwalijkste dingen van de politiek is dat er niet geluisterd wordt. Iedereen probeert zijn gelijk te halen. Je kunt geen twijfel laten zien, dat wordt afgestraft. Terwijl twijfel essentieel is om bruggen te kunnen slaan. Er bestaat niet zoiets als een partijprogramma waar je het honderd procent mee eens bent. Hoe kun je naar iemand luisteren, een oppositielid of een burger, als je al weet waar je van overtuigd bent? Hoe kun

je een land besturen als het voornaamste deel van je takenpakket bestaat uit het onderuithalen van je tegenstanders? Ik sta hier, want ik heb wat te brengen. Maar ik sta onbeschut. Open voor aanval.

Hij zegt: niet-durven-weten is essentieel om te kunnen schrijven.

Het is 4 december, 2015, vijf uur 's middags. Ik zit al sinds vanmorgen aan de telefoon. Miltjes te beantwoorden. Facebookberichten te lezen. Ik hoop dat je sterft, kutwijf. De krant heeft me zwartgemaakt. Als ik geen publiek figuur was geweest, was het niet eens in het nieuws gekomen. Het klopt zelfs niet wat ze schrijven. Maar echt niet dat dat iemand wat uitmaakt. Als er maar iemand is om te villen. Zo besteed ik de dag voor Sinterklaas, tot mijn kleinste me erop aanspreekt. 'Mama, ik snap dat het stom is dat die mensen al die dingen over je zeggen, maar is het niet ook zonde dat het feest van Sinterklaas een beetje verdwijnt?' Ze heeft gelijk. Ik zucht, dwing mezelf op te staan, en geef haar een feest.

Zwartgemaakt. Hardgemaakt. Koudgemaakt. Stargemaakt. Hij zegt: het systeem is een muur en een muur is van steen en steen is koud.

De lucht in de keuken is ijs. Ik hang, bevroren in een stap. Hoelang dit al duurt weet ik niet. Uren, denk ik. Maar de wijzer op de klok beweegt niet heel regelmatig. Ik voel hoe de kilte bij me naar binnendringt. Over mijn huid, langs mijn wangen, mijn mondholte binnenglipt. Het verstilt in mijn hoofd. Ik zou bang moeten zijn, bedenk ik. Alleen die gedachte. Die woorden, als steentjes in een rimpelloze poel. Ik zou bang moeten zijn. Maar de waarheid is dat ik niets voel. Dat beangstigt me nog meer. De kilte heeft bijna mijn longen bereikt als de jongste de kamer binnenkomt. Hij loopt naar me toe en trekt aan mijn mouw. Zegt iets. Dat ik mee moet. Hij trekt aan mijn mouw en langzaam kom ik in beweging. Hij neemt me mee, de keuken uit, de hal door. Kijk, mama, we hebben onze schoenen gezet, zullen we zingen?

Wie is het die hier spreekt? Ben ik het of hij? Kan hij voor mij praten? Kan hij mij begrijpen? Wij zoeken de warmte in een hard systeem. Zegt hij. Zeg ik. Zeggen wij.

Ik stap de keuken binnen. Het brok ijs ligt op tafel. Het geluid van de spelende kinderen in de woonkamer. Ik laat mij niet hardmaken. Ik laat mij niet koudmaken. Mijn huid is warm. Ik ben warm. Ik leg mijn handen op het ijs. Het ijs dat onder mijn handen smelt. Iets hards en pijnlijks dat weer vloeibaar wordt.

Wij zijn de zachtmakers. Wij zijn de bruggenbouwers. Wij zijn de vloeibaren. Wij zijn de kinderen. Wij zijn een leger van geliefden.